

Качуряк Андрій

студент ПД-31

юридичного факультету,

Західноукраїнський національний університет

Муравська Ю.Є.,

завідувач кафедри безпеки та правоохоронної діяльності, к.е.н., доц.,

Західноукраїнський національний університет

ВПЛИВ СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ НА ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ СПІВРОБІТНИКАМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Діяльність співробітників правоохоронних органів нерозривно пов'язана з впливом різноманітних стресових чинників, що суттєво позначається на якості та оперативності прийняття рішень. Правоохоронці щоденно стикаються з ситуаціями підвищеної небезпеки, невизначеності та часового тиску, що породжують гостру стресову реакцію організму. До основних стресорів у правоохоронній діяльності відносять загрозу фізичному здоров'ю, необхідність застосування сили, спостереження за людськими стражданнями, а також адміністративне та організаційне навантаження. В умовах воєнного стану та загострення криміногенної обстановки питання психологічної стійкості й ефективності дій персоналу поліції, Національної гвардії та інших силових структур набуває особливої актуальності. Наукове дослідження механізмів впливу стресу на когнітивні процеси правоохоронців є необхідною передумовою розробки ефективних програм підготовки та психологічного супроводу особового складу [1].

Стрес як психофізіологічна реакція організму на екстремальний подразник суттєво обмежує обсяг оперативної пам'яті, звужує увагу та знижує здатність до аналітичного мислення [2]. Під впливом стресу активується симпатична нервова система, відбувається викид адреналіну та кортизолу, що призводить до прискорення серцебиття, підвищення

артеріального тиску та перерозподілу ресурсів організму на користь негайного виживання, а не раціонального аналізу. У критичних ситуаціях правоохоронці нерідко вдаються до евристичних стратегій прийняття рішень, ґрунтованих на спрощених алгоритмах і попередньому досвіді, що може призводити як до ефективних дій, так і до серйозних помилок. Дослідники виокремлюють феномен «тунельного зору» — звуження поля уваги виключно на загрозі, що унеможливлює комплексне сприйняття оперативної обстановки. Крім того, фіксуються порушення часового сприйняття: частина правоохоронців повідомляє про суб'єктивне уповільнення або прискорення плину часу під час критичних інцидентів, що безпосередньо впливає на оцінку ситуації та вибір тактики дій.

Значну роль у формуванні стресостійкості відіграє система підготовки особового складу. Систематичні тренінги в умовах змодельованих кризових ситуацій дозволяють виробити стійкі поведінкові патерни, що активуються автоматично в момент реальної загрози [3]. Такі тренінги мають включати не лише фізичну та тактичну підготовку, а й вправи на розвиток ситуаційної обізнаності, управління увагою та саморегуляцію емоційних станів. Зокрема, техніки контрольованого дихання, застосовані безпосередньо перед початком небезпечної операції, здатні суттєво знизити рівень кортизолу та покращити когнітивні функції. Важливого значення набуває також застосування методик дебрифінгу після критичних інцидентів, що сприяють своєчасному опрацюванню травматичного досвіду та профілактиці посттравматичного стресового розладу серед правоохоронців. Відсутність належного психологічного супроводу після травматичних подій нерідко призводить до хронічного стресу, вигорання та зниження службової ефективності особового складу.

Окремої уваги заслуговує питання командного прийняття рішень в умовах стресу. Наукові дослідження свідчать, що розподіл відповідальності між членами групи знижує індивідуальне когнітивне навантаження та

підвищує якість колективних рішень [4]. Ефективна командна взаємодія передбачає чіткий розподіл ролей, використання стандартизованих протоколів комунікації та взаємний контроль дій, що особливо важливо під час проведення спеціальних операцій. Водночас у стресових умовах зростає ризик групового мислення, за якого прагнення до консенсусу переважає над критичним аналізом ситуації, що є особливо небезпечним у правоохоронній діяльності. Крім того, дослідники фіксують феномен «ієрархічного паралічу» — ситуацію, коли підлеглі утримуються від висловлення критичних зауважень або важливої інформації керівнику через страх чи субординацію, що може призводити до прийняття хибних рішень на рівні командування.

Перспективним напрямом підвищення ефективності прийняття рішень є впровадження цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту в систему підтримки оперативних дій. Аналітичні системи здатні обробляти великі масиви даних у режимі реального часу та надавати правоохоронцям додаткову інформацію для прийняття зважених рішень [5]. Зокрема, системи розпізнавання осіб, предиктивна аналітика злочинності та автоматизовані диспетчерські платформи суттєво скорочують час реакції та знижують когнітивне навантаження на оперативний персонал. Однак залишається актуальною проблема довіри до автоматизованих рекомендацій в умовах гострого стресу, коли правоохоронець інстинктивно покладається на власний досвід. Крім того, надмірна залежність від технологічних рішень може призводити до атрофії навичок самостійного аналізу та прийняття рішень у ситуаціях, коли технічні засоби недоступні або виходять з ладу. Відтак необхідним є збалансований підхід, що поєднує технологічну підтримку з розвитком власних аналітичних компетентностей правоохоронців.

Нормативно-правове регулювання питань психологічного забезпечення правоохоронної діяльності потребує подальшого

вдосконалення. Чинне законодавство України лише фрагментарно регулює питання психологічного супроводу особового складу, не встановлюючи чітких стандартів оцінки психологічної готовності до виконання службових обов'язків у кризових умовах. Зокрема, необхідним є законодавче закріплення обов'язкового психологічного супроводу особового складу, розробка стандартизованих протоколів оцінки психологічної готовності до виконання службових обов'язків та впровадження програм реабілітації після критичних інцидентів [6]. Важливим є також запровадження системи раннього виявлення ознак психологічного вигорання та хронічного стресу серед правоохоронців із подальшим скеруванням їх на відповідну психологічну допомогу. Відповідність таких заходів європейським стандартам забезпечення благополуччя правоохоронців є важливою складовою євроінтеграційного курсу України та умовою побудови ефективної, орієнтованої на людину правоохоронної системи.

Таким чином, вплив стресових ситуацій на прийняття рішень співробітниками правоохоронних органів є комплексною проблемою, що охоплює психофізіологічні, організаційні та нормативно-правові аспекти. Встановлено, що стрес суттєво змінює характер когнітивних процесів, звужує сприйняття ситуації та підштовхує до спрощених евристичних рішень, що в умовах реальної небезпеки може мати незворотні наслідки. Підвищення стресостійкості особового складу, впровадження сучасних технологій підтримки прийняття рішень та вдосконалення системи психологічного супроводу є необхідними умовами забезпечення ефективної та правомірної правоохоронної діяльності в сучасних умовах. Подальші наукові розробки у цій сфері мають бути зосереджені на створенні комплексних програм підготовки, що враховують індивідуальні психологічні особливості правоохоронців та специфіку різних видів оперативно-службової діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лазаренко С. Ю. Психологічні особливості прийняття рішень працівниками поліції в екстремальних умовах. Юридична психологія. 2021. № 2 (29). С. 45–58.
2. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Когнітивні порушення під впливом стресу у співробітників правоохоронних органів. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Психологія. 2020. Вип. 68. С. 23–31.
3. Приходько І. І. Психологічна стійкість особового складу силових структур України: монографія. Харків: ХУПС, 2019. 374 с.
4. Бандурка О. М., Тімченко О. В. Стрес і його наслідки для оперативно-службової діяльності поліцейського. Право і безпека. 2022. № 1 (84). С. 112–120.
5. Горбачов П. Ф., Нікіфоров О. Ю. Використання цифрових технологій у підтримці оперативних рішень поліції. Інформаційне право. 2023. № 3. С. 67–75.
6. Доценко В. В. Правове забезпечення психологічної реабілітації правоохоронців в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Вип. 77. С. 204–210.